

Compagniester Banket

Chitra Gajadin

Introductie

Hardnekkig hangt de mist boven de grond, silhouetten van paarden verdrinken in de leegte. Het zomerseizoen toen honderden “westerlingen” dit landschap verkenden, is voorbij. De boerinnen die toen hun gasten verwelkomden met specialiteiten van eigen boerderij, overdenken nu de nieuwe recepten.

Coöperatief Compagniester Banket begon tien jaar geleden als een boerinneninitiatief met een culinair-culturele fietsroute voor groepen in het gebied tussen Hoogezand en Veendam. Tijdens deze fietstocht bezoekt men boerderijen in de dorpen Borger- en Tripscompagnie, bijzondere tuinen, musea en andere bezienswaardigheden. Bezoekers krijgen op elke boerderij een regionale delicatesses als gang opgediend. Acht boerinnen koken zo op basis van lokale producten een kostelijk “tien gangen diner” waar men de hele dag over doet. Prijs all-in is € 50,- per persoon. Het Compagniester Banket is in de afgelopen jaren doorgegroeid tot een stevige organisatie voor plattelandsontwikkeling. Een coöperatie van vijf personen ontwikkelde zich tot een hecht samenwerkingsverband met 160 deelnemers. Intussen zijn drie succesvolle projecten ontwikkeld. Naast de culinair-culturele fietsroute, kwam “De Vlag Uit Route”. Vier fietsroutes voeren langs bezienswaardigheden in het gebied tussen de Pekela’s en het Zuidlaardermeer. In april 1999 werd begonnen met de franchise formule van boerderijbussen. Vanuit deze bussen die elke dag een andere standplaats hebben, wordt een breed assortiment van regionale producten verkocht. Natuur en Milieucentrum De Heemtuin in Muntendam waar het Compagniester Banket vanaf het begin mee heeft samengewerkt, is ook lid van de coöperatie.

Initiatief en deelnemers

Marjon Edzes uit Sappemeer werd tien jaar geleden gevraagd iets te bedenken voor vrouwen uit Borgercompagnie die toen voor het eerst lid werden van de plaatselijke landbouwvereniging. Voorzitter Henk Doornbosch vroeg aan haar, of ze “iets leuks” voor de vrouwen wilde verzinnen. Edzes: “Ik heb er over na lopen denken en toen dacht ik, ja, wat deze vrouwen interessant zouden

vinden is een mogelijkheid om meer geld te verdienen. Eind jaren tachtig liepen de inkomsten uit de akkerbouw sterk terug en veel boeren zagen zich gedwongen tot nieuwe bezigheden. Limousine-koeien, palingkwekerijen, asperge- en aardbeienteelt kwamen naast de traditionele akkerbouw. Ik dacht, ik kan beter iets organiseren voor de boerinnen dat hun kans op inkomen vergroot, een mogelijkheid biedt elkaar beter te leren kennen en op die manier elkaar te steunen.” Edzes schreef een plan, liet het lezen door Henk en Sjoeke Doornbosch, Ineke Flik en Reina Weijer. Vervolgens nodigde ze alle boeren en boerinnen op Borger- en Tripscompagnie uit voor een brainstormavond. Tijdens deze avond legde ze uit dat alle initiatieven afzonderlijk te klein waren om toeristen te trekken. Een Rotterdammer reist niet helemaal naar Groningen af om een palingkwekerij te bezoeken. Maar een culinair fiets- of koetsarrangement langs boerderijen, musea en tuinen waarbij onderweg streekdelicatessen worden opgediend met als afsluiting een diner, is wel interessant. Enthousiasme voor dit plan was groot. In no time werden de plannen voor plattelandsstoerisme uitgewerkt en de coöperatie Het Compagniester Banket opgericht. Met uitgesloten aansprakelijkheid, zodat er geen drempel zou zijn om mee te doen. De coöperatie kan geen schulden maken. Inmiddels is deelname aan de culinair-culturele fietsroute toegenomen tot ongeveer duizend bezoekers in 2002.

De naam Het Compagniester Banket is vanzelf voortgekomen uit de twee dorpen Borger- en Tripscompagnie. Trekkers van Het Compagniester Banket zijn: Marjon Edzes, Reina Weijer, Kina van Hoorn, Willem Schaap, Audrey Beekhuijs, Annelies Edzes en Gerard Geling. Hun overtuiging is dat uit samenwerking kracht ontstaat waardoor men tot veel meer in staat is. Nog een belangrijk doel van Het Banket is te laten zien hoe mooi de streek is. Toerisme blijkt de succesformule voor een gebied waarin landbouw niet meer voldoende inkomen genereert. Afnemende EEG-subsidie zal volgens de voorzitter van Het Compagniester Banket ervoor zorgen dat de graanteelt geheel verdwijnt uit Nederland. Edzes: “Veel kinderen van akkerbouwers kiezen niet meer het beroep van hun ouders.

Daarmee gaat niet alleen traditie maar ook veel kennis verloren. Wat je wel ziet is dat sommige bedrijven nu op parttime basis verder gaan.”

Aanvangsinvesteringen werden gedaan met eigen financiële middelen en later werd subsidie verleend door de provincie Groningen en voor de boerderijbussen door het ministerie van Landbouw. Edzes hanteerde vanaf de start een belangrijk uitgangspunt: de uren die iedereen werkte voor Het Compagniester Banket moeten in rekening worden gebracht bij de coöperatie. De uren die ze niet konden betalen werden op een achtergestelde lening geboekt. Edzes: “Vooral boerinnen zijn gewend om maar voor niks te werken en dan is het net alsof het werk dat ze doen geen waarde heeft. Alsof vrouwenwerk minder waard is dan mannenwerk, daar ben ik heel erg op tegen. In het begin vond iedereen het een belachelijk idee, er was veel weerstand. Ik heb er echt voor gevochten dat ze hun uren opschreven. Vrijwilligerswerk heeft geen status, deze vrouwen hadden status nodig. Wie status heeft, functioneert beter. Als we nu winst maken, gebruiken we de hoogte van ieders achtergestelde lening als verdeelsleutel. Degenen die het meeste energie in de coöperatie hebben gestoken, krijgen ook de meeste winst. Dat zou ik ook aan andere projecten willen meegeven: maak je kosten zichtbaar. Want nu we succesvol draaien en er nieuwe ondernemers zich bij ons aansluiten, is dat juist extra belangrijk. Niemand heeft meer rechten dan een ander.”

Edzes beschrijft Het Compagniester Banket liever niet als een organisatie die “ideeël” bezig is. “Ik geef voorkeur aan de term duurzaam of maatschappelijk ondernemen. Wij zijn niet vrijblijvend vrije tijd aan het besteden. We zijn bezig waarde toe te voegen.” In verband met etniciteit van de trekkers zegt Edzes lachend dat Audrey Beekhuis een Hagenaar is. “En zelf zijn wij de nazaten van gevluchte doopsgezinden uit Thüringen, gewoon asielzoekers dus die hier driehonderd jaar geleden naar toe kwamen. Deze veenkoloniën zijn opgebouwd door asielzoekers.” Er zijn evenveel mannen als vrouwen die participeren in de coöperatie. De helft daarvan is agrariër de andere helft plattelander. Bijvoorbeeld mensen die de verkoop doen in de boerderijbussen. Aanvankelijk was de motivatie van veel boerinnen om gezamenlijk iets te ondernemen, later werd het inkomen dat ermee verdiend kan worden belangrijk. Al duurde het zeker vier jaar voor men wat terugzag van de investeringen. In principe kan iedereen die een bijdrage wil leveren, meedoen in de coöperatie. Belangentegenstellingen kunnen soms een rol spelen. Sommige boeren begrijpen niet waarom kantoorkosten zo hoog kunnen oplopen. Edzes moet

dan opnieuw uitleggen dat het voeren van een gedegen administratie evenals een duidelijk communicatieplan essentieel is voor deze vorm van ondernemen, waarbij je als coöperatie afhankelijk bent van bezoekers, klanten, deelnemers, subsidiënten. Een belangrijke succesfactor is volgens Edzes de wil om door te zetten en samen te werken. En de betrouwbaarheid van iemands inzet. Een woord is een woord voor een Groninger. Een ander punt van succes is vanaf het begin het gebruik van internet- en emailfaciliteiten. “Email is voor ons bedrijf van wezenlijk belang want als een boer op het land is kun je hem niet bereiken en soms moeten we in een keer dertig mensen bereiken. Iedereen leest “s avonds zijn email.” Een van de voorwaarden om mee te doen aan Het Compagniester Banket is dan ook het bezit van een computer en een basisvaardigheid om er mee om te kunnen gaan. In de startfase was het grootste knelpunt het gebrek aan financiën waardoor er soms bezuinigd werd op bijvoorbeeld advertenties terwijl dat wel had gemoeven. Veel tweedehands aangeschaft materiaal ging telkens kapot en zorgde voor nogal wat frustraties. “Nu is het langzamerhand gelukkig zo dat we bedrijven kunnen inhuren voor het onderhoud van koe-lingapparatuur en motoren.”

Draagvlak

Niet alle leveranciers van producten zijn lid van de coöperatie. Klanten en toeristen kunnen zich via internet aanmelden. De belangrijkste vorm van reclame voor Het Compagniester Banket is de mond tot mond reclame. Daardoor komen klanten steeds makkelijker naar hun toe. Toch zou Edzes over meer geld willen beschikken om te adverteren waarmee een bredere profijtgroep bereikt kan worden. Een belangrijke derde voor Het Compagniester Banket is de NLTO, de Boerenbond. Wethouders en burgemeesters in omliggende

Marjon Edzes - initiator en drijvende kracht

gemeenten vervullen vaak ook een belangrijke ambassadeursrol. Priester Herman Verbeek uit Groningen heeft Het Compagniest Banket altijd gesteund. Een aantal Tweede Kamerleden heeft interesse getoond en deelgenomen aan het Banket. Draagvlak is verkregen met doorzetten, dat creëerde tevens ondersteuning door het lokaal bestuur. Gemeente Hoogezand-Sappemeer heeft Het Compagniest Banket vanaf het begin moreel ondersteund en daadwerkelijk deelgenomen aan bijvoorbeeld het allereerste Banket. Ook andere gemeenten tonen interesse. Onderhouden van persoonlijke contacten met beleidsmakers noemt Edzes een tijdrovende maar belangrijke taak. "De mensen die je steunen moet je ook deelgenoot maken in je succes door ook hun namen te blijven noemen in contacten met de media."

Begeleiding

Marjon Edzes is niet alleen initiatiefneemster maar ook degene die de boerinnen begeleidt vanuit de managementfunctie die ze inmiddels bij het Compagniest Banket vervult. Haar persoonlijke inzet en betrokkenheid bij het platteland is een belangrijke drijvende kracht geweest. Ze is zelf een tijdje akkerbouwer geweest, heeft een biologische melkschapenhouderij gerund, en na een carrière in de journalistiek besloot ze bedrijfskunde te gaan studeren. Na enige tijd als chef communicatie bij de gemeente Delfzijl te hebben gewerkt, besloot ze het in het management te gaan zoeken. Naast het Compagniest Banket heeft ze ook het management over De Heemtuin.

Edzes ziet het als een uitdaging om schijnbaar onmogelijke projecten waar te maken, ook al gaat het in haar ogen vaak langzaam. "Er liggen hier veel kansen die anders onbenut blijven. En dat is zonde. De hoge werkloosheid en de slechte inkomens gaan me toch aan het hart. Bij Het Compagniest Banket en De Heemtuin zie je mensen opbloeien. Dat is heerlijk."

In de regio groeit het besef dat Het Compagniest Banket wat te bieden heeft. Ze moesten eerst zien wat Het Compagniest Banket kon waarmaken. Eerder waren al tal van initiatieven gestrand. "En boeren zijn koning op hun eigen bedrijf. Het is heel erg wennen om samen besluiten te nemen en compromissen te sluiten. Als het groepje om je heen er maar in blijft geloven en als de successen maar naar buiten worden gebracht, kom je er wel. De omslag in het denken is gemaakt. Eerst kwamen alleen mensen van buiten de regio voor het culinaire arrangement, nu ook mensen uit de streek. Dat geldt ook voor de boerderijbus." (Uit "Buitengewoon", ministerie van Landbouw, nov. 2001)

Werkwijze/organisatie

Zeven leden van de coöperatie vormen het algemeen dagelijks bestuur. Het Compagniest Banket vergadert elke maandag en neemt de stand van zaken door, taken worden verdeeld en afspraken gemaakt over de tijdplanning. Via e-mail houdt het team elkaar op de hoogte van de voortgang. Twee keer per jaar zijn er ledenvergaderingen, dan wordt het beleid bepaald en verantwoording afgelegd door het dagelijks bestuur. De projecten van Het Compagniest Banket hebben elk een projectleider. Gerard Geling is verantwoordelijk voor aansturing van de boerderijbussen. Reina Weijer is verantwoordelijk voor de Banketten. Marjon Edzes is verantwoordelijk voor de algehele gang van zaken, wat haar een dag in de week kost. De rest van de week werkt zij als manager van Milieu- en Natuurcentrum De Heemtuin. De boerderijbussen werken volgens een eigen franchise handboekstelsel. Communicatie en promotie geschiedt via de internetsite, nieuwsbrieven en advertenties. Belangrijke succesfactor in deze werkwijze is de flexibiliteit en betrouwbaarheid van de mensen die meedoen aan Het Compagniest Banket. Soms is de fysieke bereikbaarheid van alle deelnemers die in een straal van zestig kilometer van elkaar verspreid zitten wel een probleem. Tijdens uitvoering van de culinair-culturele route is met elkaar blijven afstemmen over welke groep wanneer op een boerderij verwacht kan worden in verband met het opdienen van een gang, van cruciaal belang.

"De manier waarop wij werken heet sociotechniek. Steeds in teams het product verbeteren en nadenken over beleid en strategie." Het Compagniest Banket is een coöperatie met uitgesloten aansprakelijkheid. Voor deze vorm werd gekozen omdat bij aanvang geen van de deelnemers over voldoende kapitaal beschikte om te investeren in het bedrijf. Nadeel is dat er geen leningen worden afgesloten. Onder deze voorwaarde willen banken geen leningen verstrekken. Edzes: "De risico's die we nemen kunnen wij dus niet afwentelen. We werken vanuit onze eigen kracht, dus je haalt er wel "energiekapitaal" uit. Energie verandert mensen, geen geld." Iedereen die in de coöperatie participeert, doet dat als zelfstandige ondernemer en stuurt een rekening voor gemaakte kosten.

Financiën

De verwachte omzet voor 2003 bedraagt driehonderd duizend euro. Het totale budget van Het Compagniest Banket wordt verkregen uit eigen inkomsten, subsidies van het ministerie van Landbouw, de EG en de provincie. Belangrijkste uitgaven vormen de arbeidskosten en de inkoop van

producten/grondstoffen. Voor de kosten die gemaakt worden hanteert men het marktconforme tarief. Financiële verantwoording aan derden met name aan de subsidieverstrekkingen gaat vooraf aan accountantscontrole. Eenderde van de kosten gaat op aan administratiekosten. Een succesfactor in het voeren van de financiële administratie is volgens Edzes hun boekhoudkundig software programma, dat heel makkelijk de projecten kan administreren. De komende jaren verwacht de coöperatie eindelijk alle openstaande uren te kunnen uitbetalen. De kosten van administratie, marketing en aansturing worden verdeeld over meerdere bussen en gaan daardoor per eenheid omlaag. De omzetverdubbeling is het rendement van jarenlange begininvesteringen zonder enig winst. De franchiseformule die is ontwikkeld voor de boerderijbussen wil de coöperatie in de komende jaren landelijk uitbreiden. Het concept moet in de komende tijd sterk verbeterd worden zodat er een modaal inkomen uit verkregen kan worden voor een franchisehouder. "Ons streven richt zich op het oprichten van nieuwe coöperaties die als franchisehouder gaan opereren. Een milieuvriendelijk concept waarbij het standaard aanbod van een boerderijbus lokale producten vertegenwoordigt, aangevuld met producten van dichtbij. Ons uitgangspunt is dat wat lokaal wordt geproduceerd, lokaal wordt gegeten. Want als in Rotterdam geen geitenkaasmelkerij is en in Utrecht wel, krijgt de Rotterdamse boerderijbus de Utrechtse en niet de Groningse geitenkaas." Van de culinair-culturele route wordt in 2003 een handboek gemaakt waardoor het mogelijk wordt in de toekomst ook in andere gebieden nieuwe routes uit te zetten. "Gebieden waar we ook nu actief zijn met een boerderijbus en waar we al een netwerk hebben." Edzes wil van Het Compagniest Banket een krachtige netwerkorganisatie maken die onafhankelijk van subsidie inkomens kan verschaffen aan alle deelnemers.

Ontwikkeling

De associatie is een groot succes, "maar het kan nog veel beter", vindt Edzes. Met name het gebruik van het Banket. Met onze huidige capaciteit kunnen wij makkelijk een verdubbeling aan van het aantal toeristen. Van de Vlag Uit route waarbij mensen de vrijheid hebben om van het ene naar de andere locatie te fietsen wordt te weinig gebruik gemaakt. In de praktijk blijkt dat mensen liever willen boeken voor iets waarbij ze worden ontvangen met een kop koffie en een heerlijk stukje Groninger koek. Verder hopen we dat het lukt nieuwe coöperaties op te richten, zodat de betrokkenheid van leveranciers niet meer vrijblijvend is. Toen we starten met de boerderijbussen hadden we verwacht dat meer leveranciers actiever zouden meedoen in

de coöperatie, bijvoorbeeld een dagje in de week winkelier zijn in de boerderijbus, maar heel vaak blijven ze nu alleen maar leverancier van een product. Of dat ze meedoen in het bestuur of verantwoordelijk worden voor reclame. Wij doen het als management team ook, dus waarom zouden zij het niet ook doen?"

Geheim achter het succes is volgens Edzes dat er eerst heel goed nagedacht is over de strategie en toen pas is begonnen aan de uitvoering. Er werd ingezet op samenwerking met een brede groep. Verantwoordelijkheid wordt niet door één maar door velen gedragen.

Informatie

Het Compagniest Banket
secretariaat Buro Edzes
Noorderstraat 330
9611 AT Sappemeer
Tel. (0598) 39 71 45
E-mail info@banket.org
Website www.banket.org

De Vlag Uit Route van Het Compagniest Banket "Ontdek het Groningen achter de banderdeur"

Wat gebeurt er eigenlijk achter die banderdeur? Als u zich dat wel eens afvraagt, dan moet u beslist de Vlag Uit Route gaan fietsen. De coöperatie van boeren, boerinnen en buitenlui, Het Compagniest Banket, heeft in het "Vlag uit Route boekje" 4 fietsroutes opgenomen door een, bij toeristen, nog tamelijk onbekend, maar heel mooi gebied van de provincie Groningen. De routes leiden langs kleine, interessante ondernemingen en gaan richting Slochteren, de Pekela's, Zuidlaren en Veendam. De routes zijn 35 tot 40 kilometer lang, ze zijn zo opgezet dat het startpunt tevens het eindpunt is. Onderweg zijn veel, vaak kleine, ondernemingen waaraan een bezoek gebracht kan worden. De aard van deze ondernemingen is heel divers. Zo kan er een bezoek gebracht worden aan mevrouw Jongman met "Kunst op zolder" in Borgercompagnie, Atelier Joke Screen met mooie zeefdrukken in Zuidbroek, de tuin "De Lanteerne" van de familie Broekema in Nieuwe Pekela, Molenmuseum "De Wachter" in Zuidlaren of "t Wasch Huuske in Oude Pekela. In totaal doen er 45 locaties mee. De locaties zijn herkenbaar aan de "Vlag Uit Route" vlag. Als bij een locatie de vlag uithangt, is de deur voor de bezoeker open. Kortom, een verrassend dagje uit door een mooi gebied van de provincie Groningen. In principe zijn deze tochten fietstochten, maar ze kunnen ook met een beetje aanpassing met de auto gereden worden. De Vlag Uit Route Boekjes zijn verkrijgbaar bij de VVV's, via www.banket.org, de deelnemende locaties aan de Vlag Uit Route, de Boerderijbus en via onderstaand telefoonnummer. Inlichtingen: telefoon (0598) 61 43 54 of (0598) 39 71 45. Internet: www.banket.org.